

D • N
10/12 1959

Skandalen i Uppsala

Då Dagens Nyheter för ett par veckor sedan publicerade en del uppgifter om kursplanen för ämnet fysisk antropologi vid Uppsala universitet instämde ett stort antal forskare i den hårda kritik av de använda böckernas innehåll som framfördes i tidningen. Sedan dess har också en del försök gjorts att försvara kursplanen i fråga; i regel är försvaret något undvikande och reserverat, men det har också gått ut på ett allmänt godtagande av undervisningen i ämnet och rent av (särskilt i ett nazistblad, innehållit förtjust anslutning till de rasfördomar som förkunnas i kursböckerna. Vi skall här blott ingå på några av de ursäktande eller överslätande uttalanden som kommit från universitetshåll.

Uppsala studentkårs undervisningsutskott har förklarat "att kursen i sin helhet är väl-disponerad och kurslitteraturen till största delen bra". Man anmärker endast på att några arbeten innehåller "vissa värderande moment" och att några andra kan "betraktas som antikerade". Detta omdöme förklaras vara grundat på en genomgång av kurslitteraturen från sakkunnigas sida; vilka de sakkunniga varit uppges inte, och från utskottets sida har man vägrat att lämna uppgifter i denna sak. Utskottet har alltså ansett det rimligt att stödja sig på anonyma källor och att inte i sak gå in på någon diskussion av de kritiserade böckerna.

I vår tidigare ledare anfördes tre arbeten, alla utmärkt därav att de innehåller de grövsta och för skilda folk eller raser mest kränkande generaliseringar. Vid en genomgång av större delen av kurslitteraturen i ämnet finner man att den till stor del är föråldrad, att den omfattar tyska och svenska arbeten som grundar sig på metoder och forskningar passabla för några årtionden sedan. Ett ofta återkommande drag i de använda arbetena är att raserna och folken karaktäriseras med en bestämdhet som i modern forskning på detta område är utesluten, att karaktäristiken utgår från fysiska mätningar och dylikt (särskilt skallformen) och att man förklarar de skilda folken och raserna äga bestämda ärftliga psykiska egenskaper; den nordiska rasen eller de nordiska folken påstås i regel från skilda synpunkter vara begåvade och moraliskt förträffliga, medan andra raser och folk säges vara sämre och i

en del fall undermåliga. Det allmänna omdömet om en stor del av denna litteratur måste bli att dess användande och utlärande vid Uppsala universitet är en skandal; kännedom om modern ärftlighetsforskning och om den antropologiska forskning som bedrivits särskilt i Amerika under senare tid får studenterna endast i ringa mån.

Utöver de många exempel som tidigare anförts skall vi ta ytterligare en del, hämtade från andra böcker i kursplanen. Man har beskyllt oss för att arbeta med löstryckta citat. Självfallet gör vi så — vi kan inte sända ett par tiotal skrifter som bilagor till tidningen — men de citat vi utnyttjar är i sina relativt extrema formuleringar representativa för kursplanens karaktär. Vi nämner i det följande endast författarnamn, då boktitlarna lätt kan inhämtas i kursplanen.

Baur, Fischer, Lenz: Den nordiska rasen upphöjes såsom den moderna kulturens skapare och i skilda hänseenden överlägsen; andra raser nedsättes. Till de tänkare som omtalas med beundran hör Adolf Hitler och den nazistiske rasforskaren Günther. Ett urval är nödvändigt, och för att få detta till stånd krävs en världs-åskådning. "Uppfostran till en organisk världsåskådning har nationalsocialismen påbörjat och det är dess historiska uppgift att bana vägen för ett sunt urval i syfte att rena, tukta och förädla rasen." Hallpach: I detta arbete framförs spekulationer av delvis annan art än de vanliga. Det påstås exempelvis att "alla jordens högländsfolk utmärka sig gentemot alla slättlandsfolk för ett rikare fantasiliv" och att liv i städerna leder till en "denaturering av människorna" och att man måste ingripa häremot genom en "folksjälsläkekonst" (Völkerseelenheilkunde). Backmann: Detta arbete hör till de bättre i kursen, och författaren varnar för lösa generaliseringar; men han citerar massor av karaktäristiker av arten "singaleserna äro kloka, hövliga, värdiga och allvarliga, men som regel slappna och energilösa", "negern i allmänhet är munter och glattig, fåfång, behagsjuk, lögnaktig och sinnlig..." Lenz förklarar att den nordiska rasen under århundraden utgjort adeln i Europa och talar om den fara som uppkommer om denna "rörelsens och framstegets" ras går tillbaka; i denna strax före nazismens seger utkomna bok

Kunskap för kandidater

"Menschliche Erblehre und Rassenhygiene" (Tryckort: München 1936), författad av tre tyska professorer, ingår i docent Lundmans kurs för högre betyg. Ur detta arbetes porträttgalleri av rastyper återges här några belysande exempel: 1) "Typisk för den nordiska rasen, från Hamburg." 2) "Typisk för den alpina rasen, från Schwarzwald." 3) "Typisk för Cro-Magnonrasen med inslag av Medelhavsrasen, från Teneriffa." 4) "Typisk för den mongolida rasen, förmär japan." Vilka egenskaper som ger anledning till epitetet "förmär" — glasögonen, mustaschen e d — klargör inte författarna.

uttalas, efter vissa reservationer mot partiets program, att en nazistisk seger är nödvändig för att inte kommunismen skall komma till makten.

Det är en litteratur av detta slag som Uppsala studentkårs undervisningsutskott anser sig kunna gå i god för. Kanske måste utskottets garantiförklaring ses mot bakgrunden av den sista punkten i utskottets uttalande, enligt vilken "man borde tillerkänna de enskilda studenterna omdömesgillhet vid kursläsningen". De studenter som skall lära sig ett nytt ämne bör alltså enligt utskottets mening i omdömesgillhet vara överlägsna de författare de måste studera — böckerna kan vara usla därför att studenterna är så kloka!

Rector vid Uppsala universitet, professor Segerstedt, uttalade i en intervju efter ledaren den 29 november att de av oss anförda citaten vore "ganska fruktansvärda" och att de

"med all önskvärd tydlighet" visade "att böckerna är helt föråldrade och representerar uppfattningar som numera allmänt anses helt vederlagda". Sedermera har professor Segerstedt gjort i viss mån andra uttalanden i Göteborgs Handelstidning (4 december). Underligt nog synes hr Segerstedt fortfarande inte ha läst kursplanen, som omfattar omkring en trycksida. Han påstår nämligen att de kritiserade citaten hämtats ur två av de kursböcker som docent Lundman själv författat, av vilka den ena skulle vara en Verdandiskrift av år 1940, för vilken professor Segerstedt och andra medlemmar av Verdandis småskriftskommitté som utgivare skulle vara ansvariga. I själva verket har Verdandiskriften inte nämnts i vår kritik, ty just i denna skrift finns intalade i en intervju efter ledaren sådana befängdheter som i de andra; vi har däremot tagit upp två andra av de fyra i kursen ingående skrifterna av

docent Lundman. Professor Segerstedt talar i detta sammanhang om hur svårt det är att skilja på goda och dåliga böcker; men då han själv tidigare talat om vissa av de använda böckerna som "föråldrade" och i sina uppfattningar "helt vederlagda", måste vi utgå från att han anser sig äga förmåga att åtminstone inom en viss ram skilja på lämpliga och olämpliga skrifter.

Det har också talats om fara för den akademiska friheten; professor Segerstedt använder till och med sådana uttryck som en "preventiv andlig polisövervakning" och klagar över "den demokratiska ytbeläggningen". Det är försök att komma ifrån frågan. Vad som skett är att universitetsmyndigheterna, säkerligen inte i ond avsikt, utan på grund av slarv och övermäktig arbetsbörda, underlåtit den granskning av kursplanen som de enligt gällande bestämmelser är skyldiga att fullgöra.